

«пражан», дослідники все ж єдині у визначенні спільних домінуючих творчих рис: яскравий неповторний історіософізм, вольові імперативи, націєтворчий пафос, переважно стильовий синтез лірики. «Пражани» зуміли за двадцять років міжвоєнного періоду зберегти толерантні стосунки, витворити єдність емігрантської літератури першої хвилі, виробити засади канону, притаманні лише їхній художній творчості. За словами Ю. Коваліва, 20–30-ті рр. ХХ ст. – «це була ціла епоха в історії українського письменства, яка за своїм значенням виходила і виходить далеко за межі міжвоєнного двадцятиліття» [5, с. 118]. Насамкінець звернувся до авторитетної думки В. Державіна. У статті «Стиль і стилізація “Українська еміграційна література: 1945–1947”» (1948) він писав, що «українська національна духовність існує винятково як специфічний різновид європейської духовності». І далі: «Українська література є нормальною європейською літературою», яку репрезентують, зосібна талановиті твори поетів «Празької школи», «забезпечуючи їй почесне місце серед літератури всесвіту» [11, с. 149].

1. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епохи / Пер. з англ. під загальною ред. Р. Семківа / Гарольд Блум. – К.: Факт, 2007. – 720 с.
2. Дараган Ю. Срібні сурми: Поезії / Юрій Дараган / Біогр. нарис, упоряд. та прим. Л. В. Куценка. – К.: Веселка, 2004. – 127 с.
3. Дністровий А. Автономія Орфея. Варіації на тему поетичної творчості і навколо неї / Анатолій Дністровий. – Харків: Акта, 2008. – 132 с.
4. Київська старовина. – 1995. – № 2. – С. 123–127.
5. Ковалів Ю. «Празька школа»: на крутосхилах «філософії чину» /

- Ю. Ковалів. – К.: Бібліотека українця, 2001. – 120 с.
6. Кристева Ю. Самі собі чужі / Юлія Кристева / Пер. з фр. З. Борисюк. – К.: Вид-во Соломії Павличко, 2004. – 262 с.
7. Липа Ю. Твори: В 10 т. – Т. 1: Поезія / Юрій Липа / Ред.-упоряд. Д. Саліга; вст. сп. М. Ільницького. – Л.: Каменяр, 2005. – 543 с.
8. Маланюк Є. Книга спостережень / Євген Маланюк. – Торонто: Гомін України, 1996. – Кн. 2: Проза. – 480 с.
9. Маланюк Є. Поезії / Євген Маланюк / Упоряд. та передмова Т. Саліга, прим. М. Старовойта. – Л.: УПІ ім. Івана Федорова; «Фенікс ЛТД», 1992. – 686 с.
10. Мосендз Л. Зодіак. Вірші 1921–1936 / Леонід Мосендз. – Прага: Вид-во «Колос», 1941. – 108 с.
11. Нариси з поетики: Теоретико-методологічні та історико-літературні виміри (Маловідомі праці з українського літературознавства Михайла Роздольського, Святослава Гординського, Володимира Державіна) / Упоряд. літ. ред. С. Хороб; Передмови С. Хороб, С. Луцка. – Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2008. – С. 137–140.
12. Ольжич О. Незнаному Воякові. Заповідано живим / Олег Ольжич / Упоряд., післямова і прим. Л. Череватенка. – К.: Фондація імені О. Ольжича, 1994. – 431 с.
13. Омелячук О. Літературні ідеали українського вістниківства (1922–1939) / Олеся Омелячук. – К.: Смолоскип, 2011. – 336 с.
14. Подорога В. Выражение и смысл. Ландшафтные миры философии: Сёрен Киркегор, Фридрих Ницше, Мартин Хайдеггер, Марсель Пруст, Франц Кафка / Валерий Подорога. – М.: Ad Marginet, 1995. – 428 с.
15. Рожко І. «...Ірлявські дзвони в моїм серці чути...». Життєвий і творчий шлях поета / Упоряд., вст. ст. Наталії Ребрик. – Ужгород: Гражда, 2000. – 141 с.
16. Стефанович О. Зібрані твори / Олекса Стефанович / Упоряд. Б. Бойчук; вст. І. Фізера. – Торонто: Вид-во: Євшан-зілля, 1975. – 304 с.
17. Унамуну М. де. О трагическом чувстве жизни у людей и у народов / Мигель де Унамуну / Пер. с исп., вст. ст. и коммент. Е. В. Гараджа. – К.: Символ, 1997. – 416 с.

УДК 39(=161.2):[745.5+535.5] (477:44)«18/20»

Віталій Іванчишен

Каменотесний промисел у традиційній культурі подолян кінця ХІХ – початку ХХІ ст. (на прикладі с. Буші Ямпільського району на Вінниччині)

У статті розглянуто роль і місце каменотесного промислу в традиційній культурі мешканців с. Буші на Вінниччині. Досліджено відомості про народних майстрів та асортимент кам'яних виробів.

Ключові слова: каменотесний промисел, пісковик, вапняк, колачі для криниці (цебриння), жолуби, жолубки, кам'яні ворітні стовпи.

The paper considers the role and place of stone processing in traditional culture of the inhabitants of Busha Village in Vinnitsa Region. The information about folk artists and the range of products as well as technology of stonework is researched.

Keywords: Craft Stonework, Sandstones, Stone Parts of the Well (Tsebrynnya), Gutter, Groove, Portal Pillar of Stone.

Каменотесний промисел залишається малодослідженим епізодом у системі традиційної матеріальної культури подолян. Це пов'язано, насамперед, з тим, що ґене́за промислу можлива лише у місцях, де є наявність необхідних ресурсів (порід каменю, що можна обробити). Зважаючи на це, можемо виділити регіон Наддністрянщини Південно-Східного Поділля, де завдяки природним умовам і народним умільцям протягом кінця ХVІІІ – ХІХ ст. ремесло обробки каменю розвивалось і зайняло чільне місце в традиційній культурі. Особливої уваги заслуговує село Буша, що відоме громадськості своїми історичними подіями. Акцентувати увагу хотілось би саме на каменотесному ремеслі, яке займало одне із чільних місць у житті селян і набуло у Буші своєрідного розвитку. Слід зазначити, що проблема історії та розвитку ремесел і промислів у с. Буші залишається відкритою і актуальною, вона потребує детального розгляду.

Історіографія проблеми є досить вузькою. Безпосередньо з історії та технології каменотесного промислу виділяємо працю Ю. Александровича. Проводячи на початку ХХ ст. «кореспондентське дослідження» за пропозицією влади, етнограф зібрав і класифікував відомості з історії обробки

каменю в Ямпільському повіті [1]. В цьому ж руслі на початку ХХ ст. досліджував кустарні ремесла і промисли О. Прусевич. Дослідник виокремив і подав статистичні відомості про кожний із системи ремесел та промислів Поділля, серед яких і каменотесний. Варто відзначити, що за даними О. Прусевича в Буші на 1913–1914 рр. зафіксовано 8 чоловік, що займались обробкою каменю [6].

Упродовж радянських часів каменотесний промисел спеціально не досліджувався науковцями. На початку ХХІ ст., за результати етнографічної експедиції, було опубліковано працю «Буша: природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради» [5]. В цій праці особливої уваги потребує дослідження В. Косаківського, що зібрав відомості про каменотесний промисел, подав розповідь сучасного майстра-каменотеса М. Пірняка [5, с. 102–108]. З токи зору архітектурного обличчя села, відомості з історії і технології обробки каменю знаходимо у праці З. Гудченко [3].

У Буші представлено декілька видів каменю. Для обробки підходять найбільше пісковик і вапняк, якого тут вдосталь, також широко використовували крейду для будівництва. Як

свідчать інформатори, було 2 основних кам'яних кар'єри, звідки місцеві майстри і будівельники брали матеріали. Перший з них – це «Гірні, коло школи. Другий кар'єр – це т. зв. “Перегороди”». Він знаходиться на околиці села. Тут в основному брали камінь на будівництво. Також існує версія, що каміння для колачів, жолобів брали «...з скал в Гайдамацькому Яру» [8].

Первинною обробкою каменю займалися майстри, які його видобували. Замовлення отримували рідко, тому місцеві каменярі, орієнтуючись на потреби суспільства і ресурси кар'єрів, складали відповідні кам'яні заготовки, а вже пізніше їх продавали. Один із респондентів, а саме В. Клібановський, розповів, що його батько був народним майстром-каменотесом, підкреслюючи те, що робота була дуже складною і тому потребувала особливих умінь і навичок [7].

Збереглися відомості й про інших народних майстрів, варто виділити такі імена: Бортняк Калина Ульянович, Барібан Фома, Бобецький Олександр, Пташнік Платон, Бучинський Віталій, Гикавчук Афанасій, Клібановський Лукаш, Омелян Темний. Вони всі займалися виготовленням кам'яних виробів, насамперед, не для продажу, а задля своїх домашніх побутових потреб. Їхні вироби художньо не оздоблені, виконані у простих геометричних формах і мають побутове призначення. Ці майстри в роботі використовували такі інструменти: молоток, довбня, кирка, зубило, різні види клинів, шкарпеля. Особливим інструментом були дерев'яні колоди, що призначались для переносу кам'яних брил чи навіть важких за масою виробів.

Наприкінці XX – на початку XXI ст. почав поступово відроджуватися каменотесний промисел, а разом з ним – виготовлення кам'яних хрестів. З 1986 р. в Буші стали щорічно проводитися пленери, на яких майстри каменотесного промислу поступово відроджують виробництво із каменю у формі скульптур. Про це йдеться у статті «Свято народного мистецтва “Подільський оберіг”», у якій автори коротко розповідають історію с. Буші, організацію пленерів митців-каменотесів «Подільський оберіг» [9, с. 1–4].

Народними майстрами початку XXI ст. є родина Пірняків, а саме – Микола Олександрович і Віталій Олександрович. Самі майстри розповідають про деякі технологічні особливості своєї праці таке: «... Спочатку йде обробка поверхні. Для цього рівняється одна площина – лицьова сторона. Вона має бути рівенька. А потім від неї вже угольничком, лінійками заміряємо-розміряємо, щоб рівно було. Ось, наприклад, з цієї брили треба зробити рівну. Розміряємо її по мінімуму. Протягнули лінію. Прорізували звідти і звідти, так як ленти робили. Раніше їх робили шкарпелью – збивали. Тепер назначили, шкарпелью зробили лінію, а потім потихеньку шпунтом знімаємо цей верх. Загалом, для роботи з каменем потрібен набір спеціальних інструментів: молоток, шпунт, косинці, шкарпеля, бучарда мала і велика. У дідів інструмент був цей самий. Просто, зараз набагато простіше, бо є інструмент победітовий (з победітовими напайками). Їх роблять на заводі в Одесі. Крім того, нині є “болгарки”, і “шліфмашини”. Вони в разів 5–6 пришвидшують роботу. Раніше, як тільки починав працювати, то таких інструментів не було, і все робили старим дідівським способом – вручну: шпунтами і шкарпелями... Беремо лінійку, рисувалочку (алюмінієва проволка, бо олівці швидко стираються) і проводимо по лінії. Спочатку рівняємо площину. Прикладаємо лінійку. Для початку обрізаємо одну сторону рівно. Потім беремо угольничок, ставим сюди, а з другої сторони тоже прикладаємо лінійку. І я уже, як ми кажемо, “стріляю”, щоб ці сторони збігались. Просто

дивлюсь. Ага! Однакова відстань. Подивився. Сходиться. Помічник тримає. Подивився – співпадає ця сторона і ця. Тоді відкреслюємо лінію і знов прорізаємо або шкарпелью прорубуємо. Таким чином, дві паралелі в нас є. Потім від них вже робляться бокові сторони. Просто приклад лінійку і відрізає. Кути рівняються потім. Вирівнюємо площину і вже від неї міряємо потрібну нам товщину майбутнього виробу. Наприклад, 15 см. З усіх сторін відміряємо по 15 см. Рівняємо протилежну сторону. І потім вже, коли вони рівні чи під, чи які треба зробити, малюється виріб, який треба зробити, чи хрест, чи будь-що – малюється, обрізається, і далі пішов вже другий етап виготовлення виробу. По вирівняній поверхні проходимо шпунтом. Получається своєрідна фактура поверхні виробу. Потім беремо бучарду і бучардою проходимо, один в один, і получається рівна поверхня. Віником змели, і можна шліфувати. Так раніше ми робили: пробучардили і брали круглий наждачний камінь, болгарок ще не було, і тим каменем затирали. Типер це все робить болгарка – ріже і шліфує. А шкарпелью доробляли оці куточки і кантики. Після болгарки доробляємо вручну шкарпелью. Сьогодні майстер каменотес працює в окулярах. Колись їх не було: очі жмурили, але осколки каміння попадали все рівно в очі, і багато майстрів залишалися сліпими. Я вже 5 чи 6 разів був у лікарні – витягали з ока камінці. Крім окулярів, нинішні майстри працюють ще й в респіраторах. Пил, який потрапляв в легені каменотеса, з організму не виводився, а осідав там, спричиняючи різні захворювання...» [4, с. 105–107]. З 1986 р. у Буші щорічно проводяться пленери, які набули загальнодержавного визнання. Результатом багаторічних зібрань є створення майже 160 робіт із каменю [9, с. 4].

Легко оброблювані породи каменю зумовили також розвиток і поширення побутових кам'яних виробів. Господарська галузь каменотесного промислу відзначається значним спектром виробів. До них відносимо: колачі для криниці, жолуби, жолубки, кам'яні ворітні стовпи. Також варто відзначити, що великі камені встановлювали на межі садиби замість муру, оскільки було дешевше. Таких каменів у наші дні збереглося досить багато. Їхні розміри: висота – більше 1 м, ширина – не менше 1 м, товщина – до 0,2 м. Основне призначення – це створення муру на межі подвір'я чи городу (присадибної ділянки). Такі вироби не потребували значної обробки, а тільки первинної. Під час встановлення корегували тільки бічні сторони, аби мур був суцільним. Варто відзначити, що деякі рецепієнти відзначають, що ставили такі камені і для того, щоб «корова не врилася на город. Бо потом біда і нам, і хазяям» [7].

Одним з найскладніших кам'яних виробів господарської галузі є колач для криниці. В с. Буші нині зберігаються і функціонують близько 20 криниць. Основу криниці становить *колач* – кам'яний виріб круглої, квадратної або конусної форми, розмірами 1×1 м (або від 60–90 см в діаметрі) з вибитим всередині отвором круглої форми, який використовується як цебриння для криниці. Матеріалом для колача були м'які породи пісковика, що легко і швидко обробляються. Взагалі, як каже Барібан М., жителька с. Буші, вироблення колача до криниці і жолуба це справа близько двох тижнів, але при наявності необхідних матеріалів. Так, рецепієнтка наводить приклад, коли її батько Барібан Фома і сусід Бобецький Олександр в 50-х рр. XX ст. робили колач до криниці, то це зайняло небагато часу – 12–14 днів. Камені, з яких виготовляли вироби, знаходились на правому березі, тому варто зауважити, що транспортування кам'яних брил теж зайняло проміжок часу [10]. Можна виокремити два

типи криниць: корбові та «журавлі». Для корбової криниці виготовляли масивний колач, діаметр якого сягав від 90 см до 140 см. Такі кільця-колачі могли складатись з двох частин. Перша з них мала бути наполовину у землі, і основним її призначенням було забезпечувати стійкість всієї надземної частини криниці. Друга частина за допомогою спеціальних розчинів ставилась на нижню і до неї прикріплювали корбу з тросом та відро. Втім у більшості випадків колач не розділювався.

Поверхня кам'яного виробу добре відполірована. Обов'язково полірували з орієнтацією на зовнішню сторону, щоб вода не стікала назад у криницю. Очищення криниці – це дуже важка робота, яка потребувала фахівця, вона могла затягнутись на значний термін, до 10–12 днів. Селяни не могли так довго обходитись без води, тому створювали відповідні словесні настанови своїм дітям, які передбачали покарання за забруднення криниці. Під час процесу очищення криниці воду брали в сусідських криницях, обов'язково запитуючи дозволу.

Були також криниці загального користування, які призначались для випоювання домашніх тварин пастухами, біля них прали. Місця біля таких криниць мали свої назви, наприклад: «коло кирлика», «коло зайчика», «коло копе-рації», «там де впадає». Ознакою доброго господаря була наявність власної криниці, що підкреслювало незалежність його від інших [7; 10].

Примітною рисою всіх колачів є те, що на жодному не збереглося будь-яких написів, що ускладнює дослідження. За словами місцевих жителів, можна зробити висновок, що колачі не купували, а виготовляли самі. Це можна підтвердити різноманіттям форм, розмірів. У залежності від каменю, який мав селянин і його умінь, він виготовляв колач собі чи громаді. Користувався найпростішими інструментами. Часто за криниці не брали плати, говорили, що майстер працює «за спасибі».

Отже, варто зазначити, що криниці займали в житті селян дуже важливу роль. Вода була потрібна абсолютно всім. Тому майстри не ідентифікували себе на кільцях, бо люди, коли пили воду біля криниці говорили «...От пасибі йому...» [10]. В сучасний час криниці втратили своє первинне призначення і актуальність у Буші, тут існує мережа водогону. Втім, старі жителі розповідають, як колись збирались «коло кирниці на вечорниці». Часто реципієнти пов'язують нинішні хвороби молодих людей з відсутністю криниць, говорячи, що «...якби шось робив, то б нічого не боліло. Пішов би приніс води корові, ти й не мав би коли думати, що болит...» [8].

Обов'язково біля криниці протягом XX ст. знаходився жолуб – це кам'яний виріб значних розмірів для випоювання домашніх тварин. Форма жолубів визначалась їхнім основним призначенням. Жолуби круглої форми були тільки для випоювання, а прямокутні виконували роль пральної дошки, в них також вибивали стоки для води і встановлювали, як правило, під кутом. Об'єм таких виробів був від 10 (100 л) до 20 (200 л) відер води. Складної технології виготовлення жолубів не простежуємо. Це можна побачити з нечітких геометричних форм і невідполірованої поверхні виробу. За нашими підрахунками, у Буші зберігається до двох десятків жолубів. На сьогодні жолуби становлять тільки етнографічну цінність.

Важке місце у побутовій сфері каменотесного промислу займало виготовлення жолубків. Варто відзначити, що такий тип кам'яних виробів не втратив своєї актуальності до сьогодні. Селяни ним широко користуються, навіть є

поодинокі випадки виготовлення [4, с. 246–247]. Жолубок – це кам'яний виріб будь-якої форми і невеликих розмірів, основним призначенням якого є випоювання домашньої птиці. Об'єм такого виробу не перевищує 3 літрів води. Форми і розміри у жолубків різноманітні. Найчастіше, аби виготовити жолубок брали пісковик розміром 0,5×0,5 м, з якого робили виріб мископодібної форми. Зустрічаються випадки, коли господар на подвір'ї вибивав отвір просто в камені, який був складовою частиною доріжки, по якій ходила родина.

Особливе місце в господарському і духовному житті селян займали кам'яні ворітні стовпи – це вироби прямокутної чи квадратної форми, висотою 1,2–1,5 м над землею. Часто на верхній частині вибивали різні геометричні форми. Найчастіше, конус та парні рівносторонні трикутники. Ворітні стовпи встановлювали попарно на всіх входах до подвір'я. В наші дні таких «пар» залишилось лише близько десяти, більшість стовпів розпарована.

Кам'яні стовпи використовувались в обрядово-атрибутивній сфері. В жителів вони асоціювались переходом між «тим» і «цим» світом. Тому під час поховального обряду на ворітні стовпи вішали червоні стрічки з тканини, які «повинні були десь дітись» [10]. Також кам'яні ворітні стовпи виконували роль бар'єру в системі відносин «свій-чужий». На подвір'я могли проходити тільки родичі чи знайомі. В наші дні це можна побачити з відносин між господарем і листоношею у с. Буші. Кожна поштова скринька висить на воротах чи ворітних стовпах, господарі мають дати дозвіл пройти до двору. Дослідник О. Босий називає вироби побутового вжитку, які несли символічне навантаження, предметними образними знаками, обов'язковою умовою яких є нагадування про конкретний предмет чи образ, на що вказувалось першопочатково [2, с. 13]. Таким чином, кам'яні ворітні стовпи чітко окреслюють межу мікрокосму сім'ї і водночас дають вихід до макрокосму кожному члену родини. Така символічна роль ворітних стовпів зумовила їхнє значне поширення в селах у кінці XIX – середині XX ст. Панування атеїстичної ідеології деформувало уявлення українців про роль і функції кам'яних стовпів як оберегів батьківського дому. Це простежується у тенденції встановлювати стовпи з різних місць, символічного значення вже некладають господарі в атрибути традиційного обрядового життя.

Таким чином, можна підвести загальні підсумки. Перш за все, вивчення проблеми історії та технології ремесел і промислів в контексті історії та етнології приводить дослідника до більш повної комплексної картини історичного процесу. На основі етнологічних методів і прийомів можна розкрити основний спектр суспільного життя подолян у масштабах окресленого ареалу (наприклад, с. Буша).

Південь Поділля – це порубіжжя між українським (слов'янським) і романським (зі значним турецьким впливом) населенням. Спільне життя упродовж століть привносило свої особливості, особливо яскраво це можна простежити в етимології назв сільськогосподарських культур, інструментів. Ремесла і промисли показують традиційну побутову сторону суспільного життя. На Ямпільщині склалися умови для виникнення і розвитку каменотесного промислу, що особливо яскраво простежувалось у XIX ст. Виокремлюємо галузі каменотесного промислу: господарсько-ужиткова та обрядово-атрибутивна. Господарська галузь промислу охоплює значний пласт різноманіття виробів побутового вжитку.

На жаль, упродовж XX ст. технології і обряди були майже повністю втрачені. В наші дні можна відшукати відомості з каменотесного промислу у безпосередніх користувачів, а не

майстрів, що набагато ускладнює дослідження. Втім, з кінця ХХ ст. ми бачимо деяке пожвавлення у відновленні традицій. Організуються пленери сучасних майстрів, конкурси, на яких вони можуть себе проявити. Тому, на думку автора, перспективи повернення до «дідівських» традицій з їхнім символічним змістом досить реальні та обґрунтовані, адже майстри, водночас, і мають можливість поповнити власний бюджет, і втілюють свої творчі задуми в життя.

1. *Александрович Ю.* Каменотесы-кустари и ремесленники Подольской губернии / Ю. Александрович // Кустарные промыслы Подольской губернии. – К., 1916. – С. 465–501. 2. *Босий О.* Священне ремесло Мокоші. Традиційна жіноча ритуальна символіка в українців / О. Босий. – Вінниця, 2011. – 204 с. 3. *Гудченко З. С.* Бушанські мури / З. С. Гудченко // Буша: природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради / За наук. ред. В. А. Косаківського. – Вінниця: Вінницька газета,

2009. – С. 85–92. 4. *Іванчишен В.* Кам'янотесний промисел у с. Буша Ямпільського району Вінницької області як виховний чинник подолян / В. Іванчишен // Матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Освіта на Поділлі: минуле і сьогодення». – 2010. – С. 244–247. 5. *Косаківський В. А.* Ремесла, промисли та допоміжні види господарства / В. А. Косаківський // Буша: природа, археологія, історія, етнографія та фольклор сіл Бушанської сільської ради / За наук. ред. В. А. Косаківського. – Вінниця: Вінницька газета, 2009. – С. 95–122. 6. *Прусевич А.* Обзор данных о кустарных промыслах Подольской губернии / Ал. Прусевич // Экономическая жизнь Подолии. – 1913. – № 13. – С. 37–49. 7. Розповідь Клібановського Віктора Лукича, 1952 р. н., жителя с. Буші. – Записано автором 20 серпня 2010 р. 8. Розповідь Шимковича Філіпа Петровича, 1930 р. н., жителя с. Буші. – Записано автором 12 серпня 2010 р. 9. Свято народного мистецтва «Подільський оберег». – Ямпіль, 1986. – 16 с. 10. Спогади Барібана Марусі Фомівни, 1930 р. н., жительки с. Буші. – Записано автором 6 серпня 2010 р.

УДК [004.775:323.113(=161.2)]:(73)

Євгенія Ковач

Інформаційний простір українців у США

У статті подається аналіз інформаційного простору української діаспори в Сполучених Штатах Америки та показано вплив друкованих засобів масової інформації на збереження етнокультурної ідентичності українців США.

Ключові слова: інформаційний простір, преса, друковані засоби масової інформації.

In the article modern informative space of Ukrainian Diaspora in the United States of America is deeply analyzed and the influence of the printed mass media on the maintenance of ethnic and cultural identity of the Ukrainian inhabitants is depicted.

Keywords: Informative Space, Press, Printed Mass Media.

Становлення незалежної Української держави стало результатом праці боротьби багатьох поколінь українців як в Україні, так і за її межами. Кожен із цих сегментів єдиного народу долучався у свій спосіб до виборювання права мати власну державу. Так, українці за кордоном, використовуючи легальні можливості діяльності, інформаційний простір, сприяли збереженню державотворчого, культурного, наукового потенціалу українства, національної гідності, легітимації нашого народу у світовому просторі.

Відносини між діаспорою та країною походження надзвичайно складні та нерівномірні – вони віддзеркалюють усю гаму економічних, політичних, культурних еволюцій, які зніціювали відносно новий термін «українська діаспора».

До правильного розуміння змісту цього терміна потрібно зазначити, що до української діаспори відносять усіх українців, що перебувають поза політичними кордонами України і не втратили своїх духовно-культурних зв'язків з Україною.

За визначенням Т. Кіса, «...особливість української діаспорної спільноти – це її двоїстий психологічний і суспільно-політичний, а навіть і культурний характер. Лояльність до країн поселення, впливи нового соціологічного оточення, нові рухові надбання, соціально-економічна інтеграція і тому подібне створили окремий соціологічно-психологічний тип українця; в окремих випадках навіть гібридний» [1, с. 61].

На разі у США, за даними соціально-демографічних досліджень, українці становлять близько 0,5% від населення загалом. За чисельністю вони посідають друге місце з-поміж слов'янського населення (після поляків). Майже 90% американських українців живе у містах – 20,6% з них працює в промисловості, організації фінансів і торгівлі, 13% – в армії, 12% – у школах, 11,5% – у закладах охорони здоров'я. Найбільшу кількість українців зосереджено в північно-східних промислових штатах – Пенсільванії, Нью-Йорку та Нью-

Джерсі. Скажімо, першу українську церкву було збудовано у штаті Пенсільванія (1884 р.). Значну частину становлять емігранти із Західної України. За даними демографічних досліджень українською мовою у США розмовляють близько 25% американських українців. Поміж американських українців спостерігається високий відсоток людей з вищою освітою, адже українську мову викладають у 28 коледжах і університетах США [4, с. 126].

Для підтвердження вище зазначених положень, варто сказати, що на початку ХХ ст. (1909 р.) у США проживало біля 470 тис., у 1914 р. – 500 тис., а за останніми статистичними даними – 1,2 млн. українців та осіб українського походження [6].

Переселенці з України на нових землях завжди активно долучалися до громадсько-політичного життя, створювали власні громадські та культурно-освітні організації, відкривали видавництва, друкували газети, брали участь у діяльності місцевих партій, жіночих, молодіжних організацій. Одним із перших українських громадянських осередків в українській еміграції було братство св. Миколи, засноване в 1885 р. у містечку Шепандоа (США) священником І. Волянським. Воно здійснювало просвітницько-місіонерську роботу, надавало допомогу емігрантам з України. У 1894 р. переселенці з Галичини та Пряшівщини організували Руський народний союз, який з 1914 р. перейменовано в Український народний союз (УНС). Сьогодні це наймасовіша організація українців на Заході, яка об'єднує понад 80 тис. осіб. Український народний союз – це громадська організація взаємодопомоги. Вона має цілу мережу кредитних установ, фонд соціального страхування, власні клуби, будинки відпочинку, літні табори відпочинку тощо. УНС займається також справами освіти, культурного життя українців у США [2, с. 112].